

Dierenriemtekens en de groei van gewassen

Het geheugen van de bodem

Kleine, zweterige knollen in een te lage opbrengst – dat was vorig jaar het resultaat van bd-boer Frans van Laer.

Hij moest op zoek naar een nieuwe methode en sloot zich aan bij een project dat ten doel heeft door toepassing van gerichte tijden van grondbewerking aardappelziekten te voorkomen.

Jan Diek van Mansvelt bezocht een demonstratiebijeenkomst en sprak met de ontdekker van die nieuwe methode, Hans Bruinsma.

Tekst: Jan Diek van Mansvelt. Foto's: Stichting Agrikos.

Niet alleen bd-ers Frans van Laer en Pieter van Bentum waren knap verbaasd, ook hun 'gangbare' collega Jaap Vermeer stond te knippen met zijn ogen. Door de toepassing van gerichte tijden van grondbewerking verkregen ze alle drie een veel hogere opbrengst en een veel betere, glad-glanzende knolkwaliteit. De oogst op Vermeers grond bedroeg wel twintig ton meer dan voorheen. Wat een verschil.

Hoe kom je aan deze absoluut revolutionaire ontdekkingen?

"Ik heb de 'Landbouwcursus' van Steiner en de zaaikalender van Maria Thun vrijwel tegelijkertijd leren kennen. Op grond van Steiners landbouwcursus, waarin ook de hemelverschijnselen betrokken zijn, hebben boeren sinds 1924 al doende de biologisch-dynamische landbouwmethode ontwikkeld. Maria Thun is de Duitse boerin-onderzoekster die door jarenlang experimenteel werk met kosmische ritmen haar kalender voor

zaai- en grondbewerkingstijden heeft ontwikkeld. Daarin beschrijft zij de gang van de maan door de dierenriem en de invloed daarvan op de gewasontwikkeling. Zij onderscheidt groepen van drie elkaar opvolgende dierenriemtekens. Als de maan door zo'n groep loopt, geeft dat een extra stimulans aan de vorming van wortel, blad, bloem en vrucht. Die stimulans komt versterkt tot werking als je de grond op zo'n dag door eggen, wieden, ploegen of aanaarden 'opschudt'. De vruchtvorming van fruit, de wortelvorming van peen en schorseneren, de bloemvorming van tulpen en de bladvorming van sla worden gestimuleerd door op dagen dat de maan respectievelijk door de Schutter, Steenbok, Waterman en Vissen loopt, de grond te bewerken. Ik zag meteen dat zulke 'dierenriem-effecten' van de maan ook onderzocht zouden kunnen worden met betrekking tot andere planeten. Planeten lopen immers allemaal, elk op hun eigen

Demonstratie aardappelteelt bij Agrikos.

manier, in kortere of langere tijd door de dierenriem. Mercurius doet dat vanuit de aarde gezien in drie maanden en Saturnus in negenentwintig jaar. Van de zon weet iedereen dat hij de twaalf beelden van de dierenriem in een jaar doorloopt. De dierenriembeelden die menigeen uit de astrologie kent, zijn allemaal even groot en beslaan elk een twaalfde deel van de cirkel, oftewel 30°. Maar iets wat niet iedereen weet, is dat elk dierenriemteken z'n eigen grootte heeft, de kreeft bijvoorbeeld is een 'klein' teken, terwijl de maagd heel groot is¹."

Vier elementen

"Ik wilde de relatief grove differentiatie van de plant – in wortel (aarde), blad (water), bloem (lucht) en vrucht (vuur)

van Maria Thun – nauwkeuriger uitwerken. Binnen elk van deze vier hoofdgroepen kun je namelijk opnieuw de werking van alle vier elementen terugvinden. Kijk maar naar de uiengewassen, die zo sierlijk boven de grond groeien en dan bijvoorbeeld naar de koolraap, naar bieten, aardappelen en yam, dan zie je daar veel meer een zwellende, waterverwante versie van die aarde- wortelvormen."

Hoe heb je deze verfijning van het Maria Thun-systeem gevonden?

"Toen ik me in haar werk verdiepte, viel me al gauw op dat bijvoorbeeld het harde en stevige dat zo kenmerkend is voor de plantwortels, óók voor kan komen in vruchten zoals pompoen en komkommer. Vanuit die botanische indeling wilde ik tot een verfijning komen. Ik vond het 'lijnvormig' zoeken in de diepte en

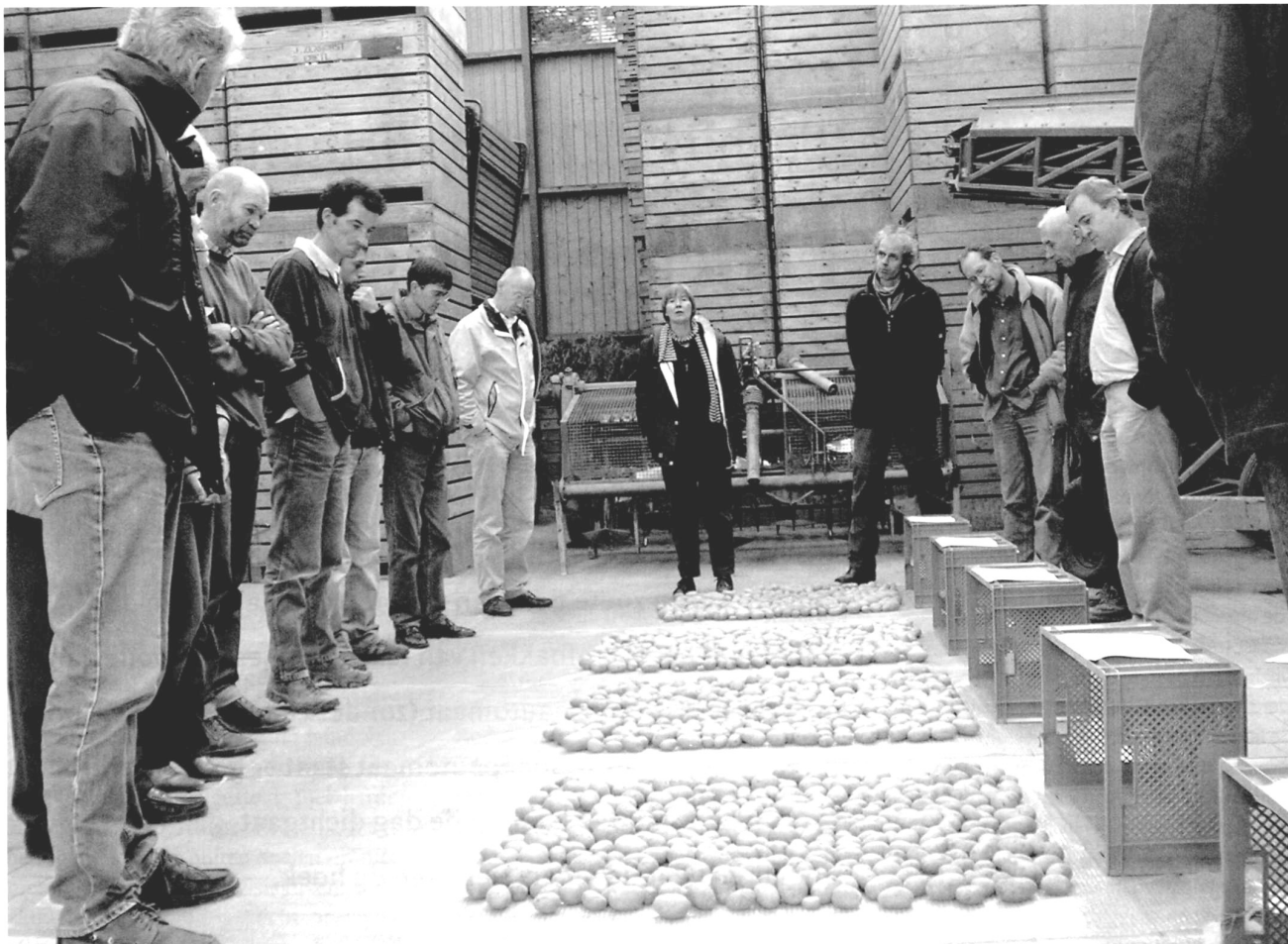
het daaruit omhoogkomen van de stengel' als het algemene ardekenmerk. In het 'zwellend-horizontale-ronde' zie ik de werking van het water, wat bijvoorbeeld heel duidelijk wordt bij witte kool. De bloem is dan juist dat deel van de plant waarin de luchtkenmerken 'verfijning en transparantie' optreden, want daar neemt de natuur de massa van aarde en water terug om ruimte te maken voor beweeglijke kleuren en geuren, ook typisch voor het luchtelement. Het vuurelement maakt vervolgens op haar beurt dat de plant zich in zichzelf samentrekt en zich opdeelt in de zaden. Zo vond ik de vier kenmerken 'strekking in en uit de aarde, de zwelling door het water, verfijning door de lucht en de deling door het vuur' als vier elementaire groeikenmerken waarmee ik tot een verdere verfijnde indeling van de cultuurgewassen kwam²."

Grondbewerkingen

In jouw verslag van het praktijkonderzoek 2006 blijkt dat er een aanzienlijke verlaging van schimmelziekten is bij de juiste toepassing van jouw richtlijnen voor grondbewerking. Kun je daar wat voorbeelden van geven in relatie tot jouw indelingssysteem?

Overzicht van de verwantschappen tussen de twaalf beelden van de dierenriem en de vier elementen, zoals toegepast door Maria Thun en Hans Bruinsma.

- Steenbok, Stier en Maagd versterken de krachten van het aarde-element;
- Waterman, Tweeling en Weegschaal versterken de krachten van het luchtelement;
- Vissen, Kreeft en Schorpioen versterken de krachten van het waterelement;
- Ram, Leeuw en Schutter versterken de krachten van het vuurelement.

Vergelijking aardappelsoorten bij Agrikos' open dag.

“Peulen zijn voor mij aardevruchten en hiervoor moet je dus de grond bewerken bij de zon in Stier. In Zuid-Frankrijk zou je ook de Steenbok-zon al kunnen gebruiken voor erwten, bonen en peulen. De pompoeen zou meer water-zon nodig hebben, net als de komkommer; die twee horen bij de lomp-zwellende komkommerachtigen, veel daarvan komen oorspronkelijk uit tropische landen. Nachtschadeachtige bessen, zoals tomaat, paprika, tomaat, pepers, aubergine zijn meer lucht-zongewassen. Ze tonen net als bloemen meer verfijning in het vruchtgebied dan bijvoorbeeld de komkommers.

In ons land kun je al wat aan je grondbewerking gaan doen als de zon in het teken van de Waterman staat (15 februari – 12 maart). De volgende periode met de zon in een luchtteken begint als hij in de Tweelingen staat. Dat is hier alleen interessant voor tweede teelten, die gezaaid worden als de eerste gewassen al zijn geoogst. Overigens kun je voor die luchtinvloed ook kiezen voor de nazomer, als de zon door de Weegschaal loopt, en dan

de najaarsbewerkingen van de bodem uitvoeren. In mijn ervaring hebben de fijnste en diepste grondbewerkingen, dus die waarmee de meeste aarde in beweging wordt gezet, het meeste effect. Grondbewerkingen op zand zijn chaotischer dan die op klei, dat immers vaster is dan zand en dus minder gevoelig voor verandering.”

Voorkom ‘verdooving’

“Kern van de zaak is het vertrouwen dat de bodem een geheugen heeft voor kosmische werkingen, zoals die van zon en maan in hun loop door de dierenriem.

De meeste bd-boeren vertrouwen erop dat als je ‘gewoon’ werkt zoals je gewend bent, al die verschillende constellaties vanzelf wel in de juiste verhouding aan bod komen. Een meer geëmancipeerde strategie is om te besluiten zelf wakker te worden voor die kosmische dimensie, en te leren daar bewust op in te spelen. Daarbij gaat het er dus veel minder om in één keer alles voor altijd te regelen, maar veeleer om de kleur of de smaak van een

bepaalde kosmische kwaliteit, met een zekere regelmaat, bewust aan je bodem toe te dienen, afhankelijk van het gewas dat je er teelt of wilt telen. Bovendien is het essentieel de betreffende ‘kleuren’ afwisselend toe te dienen, om te voorkomen dat er vermoeidheidsverschijnselen ofwel een soort ‘verdooving’ optreedt. Ik heb veel groeiblokkades gezien als ik twee jaar achtereen dezelfde grondbewerking toepaste op de zelfde kosmische ‘tijd’. Teveel van het goede is immers nooit goed.” ■

Hans Bruinsma, *De werking van de siderische zon en maan in de landbouw, effect grondbewerkingstijden op de gewasgroei. Voor moestuin en agrarische toepassing. Stichting Agrikos, Bilthoven, 2005. www.agrikos.nl*

¹ In de Kosmos zaaikalender van Hesperia of in de ‘Sternkalender’ van het Goetheanum is dat allemaal duidelijk te vinden.

² Jochen Bockemühl beschreef de vier fasen in de plantengroei als ‘strekken (aarde), uitbreiden (water), geleden (lucht) en spits worden (vuur)’. Zie zijn boek *Levensprocessen in de natuur*, Vrij Geestesleven, Zeist, 1982.